

УДК 378.011.2:316.613

ФАСИЛІТАЦІЙНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Чепурна І.С.

e-mail: iryna.chepurna@nure.ua

Науковий керівник – д. філос. н., проф. Коробкіна Т.В.

Харківський національний університет радіоелектроніки, каф. СГН
м. Харків, Україна

The relevance of this study is determined by the transformation of modern higher education under the conditions of social crises, the COVID-19 pandemic, and military conflicts, which affect the psycho-emotional state and learning activity of students. In such circumstances, the need for pedagogical approaches aimed at developing students' independence, critical thinking, and communication skills increases. The purpose of the study is to analyze the potential of the facilitation approach in the formation of professional skills of higher education students. The study examines the implementation of this approach through mentoring, discussion-based, and reflective learning methods. The results indicate that the facilitation approach enhances student engagement in the educational process, supports the development of professional competencies, and promotes responsibility for learning outcomes.

В умовах значних соціальних змін, пов'язаних з економічними кризами, пандемією COVID-19 та збройними конфліктами, сучасна система освіти, зокрема в Україні, переживає глибоку трансформацію. Зміни соціального стану та складний психологічний стан здобувачів освіти безпосередньо впливають на їхні когнітивні здібності та психоемоційний стан [1, 2].

В таких умовах актуалізується потреба у впровадженні педагогічних підходів, які сприяють передачі знань, розвитку самостійності, критичного мислення, комунікаційних умінь та здатності до адаптації. Водночас вони повинні підтримувати відновлення психоемоційного стану здобувачів освіти, оскільки ці компетенції є важливими складовими професійної підготовки сучасного фахівця.

Забезпечення безперервності навчання здійснюється шляхом впровадження дистанційного та змішаного навчання. Проте, ці форми навчання можуть спричиняти зниження якості освітнього процесу, зменшення залученості та рівня комунікації між учасниками навчального процесу, що може негативно впливати на рівень засвоєння професійних знань здобувачами.

У класичній системі освіти, що домінувала в попередні десятиліття, навчання відбувалось за акроаматичною моделлю у напрямі від викладача до студентів. Викладач виступав основним джерелом інформації, а здобувачу відводилася роль пасивного спостерігача [3]. В сучасних умовах

така модель здобуття знань поступово втрачає свою ефективність.

Одним з підходів, що відповідає сучасним вимогам освіти, є фасилітаційний підхід до організації навчального процесу, основи якого були сформульовані в працях американського психолога та засновника гуманістичної психології Карла Р Роджерса [4]. Фасилітаційний підхід ґрунтується на ідеї створення сприятливого навчального середовища, що підтримує природну пізнавальну активність здобувачів освіти. Основною метою такого підходу є забезпечення процесу самостійного навчання, в якому студент виступає активним учасником освітнього процесу.

У межах цього підходу змінюється традиційна роль викладача. Він виступає не лише носієм знань, а стає фасилітатором – організатором навчальної взаємодії, який створює умови для ефективної комунікації, обміну думками та спільного пошуку рішень [5].

Серед ефективних методів фасилітаційного підходу до навчання, які використовуються в поєднанні з традиційними педагогічними методами для формування професійних навичок здобувачів вищої освіти, доцільно відзначити менторство, дискусійні та рефлексивні методи.

Менторство передбачає індивідуальну або групову підтримку студентів з боку викладача, що сприяє розвитку професійного мислення, самостійності у прийнятті рішень та формуванню відповідальності за результати власної діяльності. Менторство базується на принципах партнерства та взаємної довіри. Цей метод реалізується через емоційну підтримку та мотивацію, адаптацію до вимог професійної спільноти та формування відповідальності за результати власної діяльності.

Дискусійні методи реалізуються через представлення складних наукових положень у формі обговорення та колективного аналізу, що дозволяє здобувачам освіти глибше осмислювати теоретичний матеріал. Вони реалізуються через обговорення проблемних наукових питань, інтерпретацію теоретичних положень та розв'язання практичних кейсів, що моделюють професійні ситуації. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, аргументації власної позиції, формуванню комунікативних навичок та спільному прийняттю рішень.

Рефлексивні методи спрямовані на свідоме осмислення здобувачами власного навчального досвіду, критичний аналіз отриманих результатів та визначення траєкторій подальшого професійного розвитку. До основних інструментів цих методів відносять самооцінювання, взаємооцінювання та електронні портфоліо. Такі методи формують об'єктивність та критичність мислення, забезпечують накопичення та систематизації досягнень здобувача з відстеженням динаміки розвитку власних професійних навичок протягом усього періоду навчання.

Таким чином, фасилітаційний підхід постає стратегічно важливим інструментом модернізації сучасної вищої освіти. Даний інструментарій дозволяє нівелювати ризики ізоляції в цифровому середовищі, сприяє

розвитку самостійності студентів, підвищенню рівня їхньої персональної відповідальності за результати навчання та формуванню навичок ефективної колективної взаємодії у віртуальному форматі.

Активізація внутрішнього потенціалу кожного здобувача, застосування фасилітаційних методів у навчальному процесі забезпечує якісне формування професійних компетентностей. Це дозволяє стабілізувати психоемоційний стан через створення підтримуючого середовища, підвищити адаптацію та професійну підготовку конкурентоспроможних фахівців, здатних продуктивно діяти в умовах постійних змін. Більше того, в умовах перманентних криз фасилітація виступає необхідною передумовою «освіти гідності», трансформуючи навчальний процес у психологічно безпечний простір. Завдяки такому підходу критичне мислення здобувачів стає зоною їхньої внутрішньої автономії, що дозволяє зберігати ціннісну стійкість та професійну ідентичність навіть в умовах глобальної когнітивної турбулентності [6].

Список використаних джерел:

1. Education in a post-COVID world: Nine ideas for public action. *UNESCO*. URL: <https://www.unesco.org/en/articles/education-post-covid-world-nine-ideas-public-action> (date of access: 11.03.2026).
2. Освіта в умовах війни: виклики та перспективи для України. *Інститут аналітики та адвокації*. URL: <https://iaa.org.ua/articles/education-in-times-of-war-challenges-and-prospects-for-ukraine/> (дата звернення: 11.03.2026).
3. Волошко, Г. (2021). Фасилітативний підхід як умова організації реверсивного навчання майбутніх педагогів. *Теорії та технології інноваційного розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя в контексті концепції «Нова українська школа*, 39-61.
4. Kumari, D. S. (2024). Humanism in Education: Fostering Student-Centered Learning Through Maslow's and Rogers' Theories. *International Journal of Research Publication and Reviews*. Vol. 5, no. 7. P. 2447–2452. URL: <https://doi.org/10.55248/gengpi.5.0724.1911>.
5. Курило, В. С., Караман, О. Л. (2022). Фасилітація як метод формування сприятливого соціально-психологічного клімату та партнерства в закладі вищої освіти. *Освіта та педагогічна наука*. № 2 (180). С. 59–69. DOI: [https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-2\(180\)-59-69](https://doi.org/10.12958/2227-2747-2022-2(180)-59-69).
6. Коробкіна, Т., Дашенкова, Н., & Горячківська, Г. (2025). Критичне мислення як простір внутрішньої автономії: освіта гідності в умовах когнітивної турбулентності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, (219), 49-54. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2025-1-219-49-54>